

Видатні люди села Голубне

Юрій Пилипович Лащук

Народився 13 березня 1922 року (2 березня за ст. ст.) у селі Липки Гощанського району Рівненської області в сім'ї Пилипа Лащука /1895 - 1943/- учителя з селян та його дружини Теодозії /Феодосії/ з Багаторевичів /1990-1977/- учительки , дочки священника.

З раннього дитинства спостерігав Юрій Лащук патріотичну діяльність своїх батьків , які поширювали українські видання, що з'являлися у Львові, та постійно керували сільськими та церковними хорами.

З наймолодшого віку усвідомив Юрій , що таке національний гніт , коли польські власті звільнили з роботи його батька та те, що виступав проти сваволі окупантів - поляків та їхньої влади на Західній Україні; йому було заборонено працювати в державних школах Волинського воєводства . За порадою Ієромонаха (пізніше єпископа) Н. Чарнецького , він пішов на прийом до митрополита А. Шептицького, який у 1928 році дав йому посаду вчителя в школі. - інтернаті для сиріт - дітей учасників визвольних змагань 1916 – 1921 рр. утримуваному митрополитом при монастирі, коло Перемишля.

У 1929 році маму його назвали директором школи в село Голубне. Переїхала вона з сином Юрієм та донькою Лялею в село і почала працювати в місцевій школі з польською мовою навчання.

Зростаючи в гомінких селах Полісся , - особливо Голубного, що в поріччі середньої течії

Горині і Случа, перебуваючи в оточенні сільської дітвори та дорослих, він залучався до скарбів народної культури й побуту через словесний фольклор, звичаї та обряди. Це був для нього живодайний контакт з духом рідного краю.

Іншою вирішальною особливістю в його житті було середовище, створене батьками Юрія - вчителями, насичене інтелектуальними здобутками, з домінуванням неписаного гасла; «Жити і творити для народу»,.

Батько - Пилип Филімонович /1895 - 1943 / - селянський син, талановитий і педантичний, на початку 1920-х років дійшов до національної свідомості, ставши полум'яним борцем за народну справу, а за умов, коли лунали дикунські вислови на зразок: " Мужицкое наречіє ", " Ензик хлопскі " або "Что "-чук " -то мужик ", коли в домі ще лунала чужомовна говірка, - вже п'ятирічного сина попросив:» Розмовляй з мамою тільки рідною українською мовою «. Багато батько Ю. Лащука натерпівсь від польського чиновництва та поліції. Загинув Пилип Филімонович у 1943 році від німецької кулі. Його запідозрили, що він мав контакти з Українською повстанською армією, що тоді формувалася в лісах Рівненщини, біла окупантів.

Мати Юрія Пилиповича Лащука Феодосія Степанівна (1900 – 1977рр.) - нащадок священицької сім'ї Баторевичів, що з XVIII ст. сіяла слово Боже в різних місцевостях Рівненського та Житомирського Полісся, виховувала пошану до європейської культури, літератури та музики. Закінчила заочно Варшавський університет.

Батьки Ю. Лащука відзначалися суспільною активністю, щирим народолобством. Вони усіляко сприяли селянам, провадили сільські та церковні хори.

Після закінчення польської семирічки в селі Голубне Костопільського повіту (українських шкіл на Волині не було), у 1935 році навчався в 4-й Варшавській гімназії ім. А. Міцкевича , де отримав знання з польської , німецької та латинської мов (факультативно вивчав також французьку та старогрецьку мови).

Останній - четвертий - клас гімназії закінчив у Острозі, де отримав атестат та склав іспити до педагогічного ліцею.

З приходом сталінських "визволителів" навчався в середній школі в Костополі , де керував художнім та співочим шкільними гуртками , а з березня 1940 року - в Дрогобичі , де учителював його батько . Там у червні 1940 року отримав атестат про закінчення середньої школи..

Війна настигла його в поїзді , коли повертався до матері, яка була директором школи в селі Голубне . Там учителював , а від січня 1942 року на запрошення священника Романа Данилевич, працював у Костополі референтом та перекладачем у відділі освіти, очолювану Романом Данилевичем .

Так став членом, правління повітового

товариства "Просвіта", керував просвітянським хором. Згодом у складі редколегії газети "Костопільські вісті" почав друкуватися, а також самотужки видав на шапірографі пісенник "Патріотична пісня" тиражем 400 примірників для всіх повітових сільських читалень "Просвіти".

- Від січня 1943 року навчався на вищих лісогосподарських курсах у Львові, де викладання велося німецькою мовою. У листопаді 1943 року став у лави борців за волю України (псевдонім "Палій")-сектор пропаганди. У 1944 році записався на заочне навчання до інституту державних наук Української господарської академії Подебрадах /Чехія/.

Тепло згадує Ю. Лащук часи навчання в Варшавській гімназії. Тоді саме він познайомився з українцями - емігрантами з Наддніпрянщини.

У серпні 1944 Ю.Лащук емігрував з сестрою та матір'ю, до Австрії, (мама виїхала разом з Юрієм тому, що школу в с. Голубне німці спалили), перебував у Відні, потім працював помічником лісничого в Міттенвальді, коло Вроцлава.

У січні 1945 Ю.Лащук працював у відділі охорони здоров'я у Варшаві. Навесні 1945 року переїхав до СРСР.

Після другого пришестя «сталінської диктатури»- цієї "імперії зла", та сподіваючись на її швидку загибель, упродовж 1945 ~ 1947 рр. Ю.Лащук був дяком (керівником церковних хорів)у селех Волині - Білашеві коло Острога й Тетильківцях поблизу Кременця. Звідки його, хворого на тиф, навесні 1947 року, мати вивезла до Львова , де в жовтні того ж року він став студентом Інституту прикладного та декоративного мистецтва, навчався на відділі графіки , а 5 і 6- курси - на відділі кераміки Мав неприємності за ідеологічні "збочення", У листопаді 1953 року зарахораний аспірантом інституту суспільних наук АН УРСР , де директором був академік Іван Крип'якевич , який обрав його з - поміж шістьох претендентів. Саме тут Юрій Лащук розпочав вивчення українського народного мистецтва. Останній - третій рік навчання провів у Києві, при інституті мистецтвознавства і фольклору та етнографії , керованому академіком Максимом Рильським, який після закінчення аспірантури зарахував його молодшим науковим співробітником та сприяв, як і Кость Гуслистий та науковий керівник Василь Касіян , у вивченні народного мистецтва наданням численних відряджень.

Ю. Лащук займається і питаннями теорії

мистецтва, він стоїть на засадах перетворення антинаукових поглядів, коли різні прояви духовної культури зводилися до виробничої діяльності, а емоційні аспекти творчості вважалися наслідком соціальних причин і факторів. Внаслідок цього і мистецтво вимагали розуміти лише, як якесь "відображення дійсності". Такий "аспект" відстоювали сили, зацікавлені в "уніфікованому суспільстві без коріння", у втраті "генної культурної пам'ятки".

До квітня 1958 року захистив кандидатську дисертацію на тему: «КОСІВСЬКА КЕРАМІКА ХІХ - ХХ ст.»

Відсутність житла у Києві (а була вже друга дитина) примусила в листопаді 1958 року переїхати до Львова та працювати молодшим науковим співробітником Музею етнографії АН УРСР. Від вересня 1963 року на посаді доцента Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва від 1965 по 1971 рік завідувач відділу художньої кераміки. Із жовтня 1971 року захистив докторську дисертацію на тему:

" Українська, народна кераміка ХІХ - ХХ ст. " на засіданні Вченої ради інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського. Однак, за активне виховання студентів у руслі

національних традицій зазнавав утисків , а за "свавільне" влаштування Шевченківського вечора в 1972 році в інституті (за умов діючої заборони відзначати ювілей. Кобзаря , за що отримав сувору догану) , мусив залишити місце праці.

Після виходу постанови "Про народні художні промисли" метою якої було покращення руйнованої системою, економіки , щоб зупинити процес нищення режимом українського народного мистецтва , кинувся у вир боротьби за його піднесення. Тому в 1979 році очолив секцію і комісію народного мистецтва, засновані при співучасті М.КУРИЛИЧА. , яка згуртувала майстрів Львівської , Волинської , Рівненської та Тернопільської областей , влаштував їхні республіканські виставки "Кам'яна пластика малих форм» та "Український народний розпис " , а також "Виставку народного мистецтва Львівської й Тернопільської областей , що експонувалися також у Молдові , та виставку "Народне мистецтво Волинської й Рівненської, областей у Львові. Організував та провів три наукові конференції : "Народні художні промисли Рівненщини " в Рівному та "Проблеми, розвитку сучасного декоративно - ужиткового мистецтва Львова". 100 - річчя від часу смерті О. Бахматюка відзначив

влаштуванням конференції у Львові та виставкою з фондів чотирьох музеїв міста. Повтор конференції відбувся також у Косові., Пізніше , у 1989 році, підготував та провів конференцій по ювілею І. Франка " Скарб Франкового краю ", до якої видав збірник тез.

Однак її випуск був штучно затриманий. В скорченому варіанті (на кошти Ю. Лащука , як автора) вона була видана в 1991 році і подарована тисячам поліських шкіл на просторі під Дніпра до Бугу (в тому числі в нашій школі) Ті матеріали опубліковані в колективних працях , підготовлених спільно з білоруськими колегами "Общественный , семейный быт й духовная культура населения Полесья " (М : Наука й техника, 1987) та „Полесье. Материвальная культура" (Киев: Наукова дума, 1988).

Протягом 1962 – 1988 рр. Ю. Лащук був членом правління Львівської організації Спільки художників очолював секції мистецтвознавства та останні десять років - народного мистецтва.

Сподвижницька діяльність Юрія Пилиповича спрямована на збереження на популяризацію української народної кераміки , на розбудову Державного музею - заповідника українського гончарства в Опічному . Він є незмінним головою Науково - методичної ради ДМЗУГ к Опічному , постійно зустрічається з творчою молоддю , передає їй всі свої знання та надбання.

Провідне місце в його діяльності займала науково - дослідницька робота, де в центрі уваги перебувала українська народна кераміка як явище духовної та національної і матеріальної, культури. Наслідком стало написання в захист докторської дисертації , яка через обструкції, керівництва Львівського відділення інституту мистецтвознавства , фольклору та етнографії /нині Інституту народознавства / досі не вийшла друком . Тут було вперше складено карту народної кераміки , що охоплювала понад 700 осередків , висвітлено розвиток українського кахлярства,, вперше простежено розвиток кераміки у період з XIV по XVIII століття. А основу цього наукового доробку склали постійні польові експедиції до всіх областей де живуть, а також вивчення керамічних збірок музеїв України, вивчення фондів музеїв Австрії, Білорусії, Литви, Молдови, Польщі, Росії, Румунії, Словаччини та Угорщини.

Основними працями Юрія Лащука в галузі кераміки слід вважати розділи в " історії українського мистецтва » в шести томах в «Нарисах з історії декоративно - прикладного мистецтва» , "Українські кахлі XI - XIX ст." та згаданий рукопис докторською дисертації . Тему народного мистецтва Полісся висвітлено в рукописі підготовленому , як планова робота Львівського відділення інституту мистецтвознавства , фольклору та етнографіі ще в 1980 році під назвою "Народні художні промисли Українського Полісся " обсягом в 15 друк, аркушів. Вчена рада цю працю рекомендувала до друку і вона була надіслана до видавництва "Наукова

думка", де її відредаговано.